

อาสาสมัครตำรวจบ้าน

อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.) เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงาน และมีข้าราชการตำรวจเป็นผู้ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เพิ่มสูงขึ้นอาจสืบเนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง สังคม และความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต ของประชาชน และเป็นภัยต่อความสงบสุขของสังคม ตำรวจซึ่งมีภารกิจหลักในการป้องกันและปราบปราม การกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันภัยจากปัญหาอาชญากรรมด้านต่าง ๆ แต่ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ตำรวจไม่สามารถดำเนินการเองได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือ จากประชาชนหรือชุมชน เพื่อสนองตอบต่อเป้าหมายได้อย่างทันท่วงที ตำรวจจึงต้องปฏิบัติงานเชิงรุก เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังประสบปัญหาในเรื่องงบประมาณและบุคลากร จึงไม่สามารถเพิ่มอัตรากำลังของตำรวจ เพื่อเข้าไปดูแลประชาชน ได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้นำระบบอาสาสมัครตำรวจบ้านมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องงบประมาณและบุคลากร โดยสถานีตำรวจในพื้นที่ได้ดำเนินการจัดทำโครงการอาสาสมัคร ตำรวจบ้านขึ้น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนใกล้เคียงกับสถานีตำรวจ และประชาชนที่เข้ารับการคัดเลือกต้องมีคุณสมบัติทางกายภาพที่เหมาะสม มีความเสียสละ และสามารถอุทิศตน ทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมได้ ประชาชนที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเข้ามาเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้านต้องเข้ารับการฝึกอบรมทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้มีความรู้ในเรื่องการป้องกันปัญหาอาชญากรรม การป้องกัน ปัญหายาเสพติด การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การจัดการจราจร และการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเมื่อผ่านการอบรมแล้วอาสาสมัครตำรวจบ้านต้องกลับไปทำหน้าที่ในท้องถิ่นและชุมชนของตน โดยเข้าร่วม ปฏิบัติหน้าที่กับตำรวจในฐานะผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานของตำรวจได้ตรงเป้าหมาย และรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้เพราะประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และท้องถิ่นนั้น เป็นผู้ที่มีรู้สภาพปัญหาของท้องถิ่นและชุมชน (ยุทธพล เดิมสมเกตุ, ม.ป.ป., น. 1-2)

ดังนั้น สถานีตำรวจจึงต้องร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลต่าง ๆ ที่มีงบประมาณสนับสนุนกิจการตำรวจ เพื่อให้เกิด ความสงบสุขขึ้นในท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรม และรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของภาครัฐและภาคเอกชนอีกด้วย

ความหมายของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการตำรวจ เป็นวิธีการทำงานของตำรวจสมัยใหม่ ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ได้กำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสม และความ ต้องการของแต่ละพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และมีวิธีการ ที่คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) กำหนด ทั้งนี้ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการ ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมาย ของอาสาสมัครตำรวจบ้านเอาไว้ ดังนี้

“อาสาสมัครตำรวจบ้าน” หมายความว่า แนวร่วมประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ลักษณะปฏิบัติการ เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจบ้านเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชน และเจ้าพนักงานตำรวจ เรียกว่า การปฏิบัติงานในลักษณะเครือข่ายชุมชน เครือข่ายแบบแนวร่วมทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ต่อมาได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 111/2557 เรื่อง การแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ โดยมีการปรับปรุงการปฏิบัติการกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพ เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น และชุมชน โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคเอกชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีประกาศ ให้ยกเลิก ความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 7 ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระบบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัย ของประชาชนให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและชุมชน โดยต้องให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย งบประมาณ และอาสาสมัคร ตลอดจนติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตำรวจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ต.ช. กำหนด

การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรภาคเอกชนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไป ตามข้อตกลงระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรภาคเอกชนนั้น”

การที่กฎหมายให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มี แนวความคิดในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยการนำรูปแบบต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้

สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรนั้น มีด้วยกัน 3 รูปแบบที่สำคัญ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป เป็นการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนของสถานีตำรวจ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) เครือข่ายชุมชนลักษณะปฏิบัติการ เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมปฏิบัติกับเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยให้แก่ท้องถิ่นและชุมชน ช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการจราจร รวมถึงการเข้าร่วมในการป้องกันภัย ระวังเหตุ และช่วยเหลือหรือกู้ภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ

2) เครือข่ายชุมชนลักษณะแนวร่วม เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจ

2. การมีส่วนร่วมขององค์กร ได้แก่ องค์กรหรือมูลนิธิต่าง ๆ

3. การมีส่วนร่วมของพนักงานรักษาความปลอดภัยเอกชน

วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วม

1. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กร
2. เพื่อกำหนด ปรับ และยกระดับลักษณะการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ให้เป็นรูปแบบและมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยเลือกใช้รูปแบบตามสถานการณ์
3. เพื่อเสนอให้การมีส่วนร่วมแต่ละรูปแบบ มีกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับรองรับอย่างถูกต้อง
4. เพื่อให้การมีส่วนร่วมของส่วนต่าง ๆ ทั้ง 3 รูปแบบ เป็นเครือข่ายโยงใยซึ่งกันและกันสามารถสนับสนุนและเกื้อกูลกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
5. เพื่อให้สถานีตำรวจนำรูปแบบมาตรฐานที่กำหนดไว้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามสภาพของสถานีตำรวจในแต่ละพื้นที่

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

1. เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การเข้าร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าพนักงานตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือผู้ที่ก่ออาชญากรรม และเป็นผู้ชี้เบาะแสผู้กระทำความผิดทางอาญาให้แก่เจ้าพนักงานตำรวจ เนื่องจากอาสาสมัครตำรวจบ้านเป็นบุคคลในพื้นที่ จึงมีความเข้าใจสภาพของพื้นที่ และรู้จักบุคคลในชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี

2. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ความรู้กับประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อให้มีการลดอบายมุข และเป็นผู้มีส่วนร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจในการควบคุมดูแลการจัดมหรสพในหมู่บ้าน ชุมชน หรือในงานบุญประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการให้บริการและการอำนวยความสะดวกด้านการจราจรในหมู่บ้านหรือชุมชน และบทบาทที่สำคัญ คือ การสืบหาพยานหลักฐานในคดี เพื่อยืนยันการจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญา

และผู้ก่ออาชญากรรมขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญาได้โดยไม่ผิดตัว

3. ทำหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยออกตรวจพื้นที่ร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ แต่งเครื่องแบบให้เห็นเด่นชัด เห็นได้ง่าย เพื่อเป็นการข่มขวัญบุคคลที่มีความคิดที่จะกระทำความผิดทางอาญา โดยออกตรวจตราพื้นที่อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจะทำให้สมาชิกในหมู่บ้านหรือชุมชนรู้ว่าอาสาสมัครตำรวจบ้านมีอยู่ทุกหนทุกแห่งตามแนวคิดของทฤษฎีการปรากฏตัวของเจ้าพนักงานตำรวจ และการกระจายกำลังของอาสาสมัครตำรวจบ้านให้ครอบคลุมทั่วทั้งหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อป้องกันการก่อเหตุขึ้น

4. เป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าพนักงานตำรวจกับชุมชน และผู้นำชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งให้ความรู้ด้านการป้องกันอาชญากรรม การป้องกันภัยจากยาเสพติด การบรรเทาสาธารณภัย และการจราจรในหมู่บ้านหรือชุมชน

5. เป็นผู้ร่วมคิดและวางแผนการป้องกันอาชญากรรม และแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน และการเข้าร่วมประชุมรับทราบเกี่ยวกับทิศทางการรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้านหรือชุมชนอยู่เสมอ

6. มีส่วนร่วมในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดในพื้นที่ เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจ เนื่องจากกำลังตำรวจมีไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียนได้อย่างต่อเนื่อง

7. ประสานงานระหว่างเจ้าพนักงานตำรวจกับผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นเครือข่ายของฝ่ายเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่เพื่อรายงานความเคลื่อนไหวของผู้ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับอาชญากรรม และแจ้งเหตุร้ายแก่เจ้าพนักงานตำรวจทันทีที่มีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนในพื้นที่ของตนเอง

วิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานของสถานีตำรวจ

1. ให้สถานีตำรวจร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนคัดเลือกบุคคลที่สมัครใจเป็นสมาชิกอาสาสมัครตำรวจบ้าน โดยการคัดเลือกสมาชิกหมู่บ้านละ 5-10 คน

2. ให้สถานีตำรวจจัดทำโครงการฝึกอบรมความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

3. ให้หัวหน้าสถานีตำรวจมอบวุฒิบัตรและบัตรประจำตัวแก่อาสาสมัครตำรวจบ้านที่ผ่านการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแล้ว พร้อมทั้งออกคำสั่งแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจ

4. ให้สถานีตำรวจจัดฝึกทบทวนในเชิงปฏิบัติการแก่สมาชิกอาสาสมัครตำรวจบ้าน ปีละ 1 ครั้ง และชักซ้อมการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน

5. ให้สถานีตำรวจจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานและอุปสรรคปัญหา ข้อขัดข้องทุก 6 เดือน

เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้าน

ในการคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้านมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ประจำเขตพื้นที่สถานีตำรวจ
3. เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย และมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ หรือชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย และมีถิ่นที่อยู่อาศัยอันเป็นปกติในเขตพื้นที่
4. เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี และมีอาชีพมั่นคง
5. ไม่เป็นผู้บกพร่องในทางศีลธรรมอันดี หรือมีพฤติกรรมอันควรสงสัยว่าพัวพันเกี่ยวข้องกับการทำผิดกฎหมาย หรือมีอิทธิพลสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม
6. ได้รับการรับรองจากบุคคลที่เชื่อถือได้หรือเจ้าพนักงานตำรวจรวม 3 คน ว่าเป็นผู้ที่มีความประพฤติเรียบร้อยและเชื่อถือได้
7. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ได้รับการยกย่องหรือเป็นที่นับถือของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน หรือท้องถิ่น
8. สมครใจและมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชนหรือท้องถิ่น

การปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

อาสาสมัครตำรวจบ้านนั้นมักกฎหมาย และระเบียบรองรับการดำเนินงาน สามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจได้ตามกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจในเรื่องการจับกุม ทัศนคติความผิดซึ่งหน้าในฐานะราษฎรสามารถจับกุมได้ และความผิดที่ได้ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกรณีอาสาสมัครตำรวจบ้านได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจ

การพ้นสภาพของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

อาสาสมัครตำรวจบ้านที่ได้รับการแต่งตั้งจะปฏิบัติหน้าที่ได้คราวละ 2 ปี โดยอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่ได้อีก และพ้นจากหน้าที่เมื่อขาดคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดตามเกณฑ์การคัดเลือกที่ระบุไว้ ลาออก ครบกำหนดการอยู่ปฏิบัติหน้าที่ ตาย หรือหัวหน้าสถานีตำรวจมีคำสั่งซึ่งมีผลทำให้พ้นจากหน้าที่โดยให้ถือคะแนนเสียงข้างมากของ กต.ตร. สถานีตำรวจ

การฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจบ้าน

การฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจบ้าน เป็นการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สถานีตำรวจต้องดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจบ้านให้มีความรู้สามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจได้ ทั้งในการตั้งด่าน และการตรวจตราพื้นที่ร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจโดย

1. ให้สถานีตำรวจจัดทำแผนการฝึกอบรมบุคคลผู้สมัครใจเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้านเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมหรือสถานที่ที่เหมาะสม ระยะเวลาการฝึกอบรมจำนวน 2 วัน หรือตามความเหมาะสม
2. ให้กองบังคับการตำรวจนครบาล/ตำรวจภูธรจังหวัดสนับสนุนวิทยากรจากหน่วยงานภายใน และภายนอกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
3. หัวข้อวิชาที่นำมาฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจบ้านแบ่งออกเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเลือก วิชาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

การฝึกอบรมภาคทฤษฎี มีดังนี้

1. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่อวินาศกรรมและความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม จำนวน 2 ชั่วโมง ได้แก่ เรื่องความสำคัญของปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม ปัญหาการก่อวินาศกรรมและการจลาจล ปัญหาอาชญากรรม และแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นต้น
2. การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย จำนวน 3 ชั่วโมง ได้แก่ เรื่องหลักการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ระเบียบและหลักเกณฑ์การให้การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เป็นต้น
3. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น จำนวน 3 ชั่วโมง
4. ภาควิชาการตำรวจ วิชาการทหาร การบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 2 ชั่วโมง
5. การกู้ภัยเบื้องต้น จำนวน 2 ชั่วโมง ได้แก่ เรื่องการค้นหาผู้ประสบภัยและการช่วยชีวิต การช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากสถานที่สูง เป็นต้น
6. ความรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและผู้มีอิทธิพล จำนวน 2 ชั่วโมง ได้แก่ เรื่องสถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติด ประเภทและพิษของยาเสพติด มาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด มาตรการปราบปรามผู้มีอิทธิพล เป็นต้น
7. เทคนิคการสังเกตและการจดจำ จำนวน 2 ชั่วโมง
8. ความรู้ทั่วไป จำนวน 2 ชั่วโมง ได้แก่ เรื่องการประสานการปฏิบัติและการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับเจ้าพนักงานตำรวจในพื้นที่ การให้บริการและอำนวยความสะดวกด้านการจราจร การร่วมปฏิบัติกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน โกล่เกลี่ยกรณีข้อพิพาทเบื้องต้นในเขตพื้นที่ และการปฏิบัติตามนโยบายของหัวหน้าสถานีตำรวจที่มอบหมายให้ปฏิบัติ

การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ มีดังนี้

1. การฝึกยุทธวิธีตำรวจ
2. การฝึกตะบอง
3. การทดสอบกำลังใจ (โรยตัว, โดดหอ)
4. การต่อสู้ป้องกันตัว

สวัสดิการหรือประโยชน์ที่อาสาสมัครตำรวจบ้านจะได้รับ

การปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้านในฐานะผู้ช่วยเจ้าพนักงานมีสิทธิได้รับประโยชน์และสวัสดิการ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการเสียสละในการทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม และประเทศชาติ ดังนี้

1. ข้าราชการตำรวจและสมาชิกอาสาสมัครตำรวจบ้าน อาจได้รับค่าตอบแทนการปฏิบัติงานจากทางราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเอกชนแล้วแต่กรณี
2. มีสิทธิแต่งเครื่องแต่งกาย ประดับเครื่องหมายอาสาสมัคร และมีบัตรประจำตัวสมาชิกอาสาสมัคร
3. ได้รับวุฒิบัตรเมื่อสำเร็จหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจบ้านทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
4. ได้รับสิทธิประโยชน์ กรณีประสบภัยจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการช่วยเหลือราชการตามกฎหมาย

การบังคับบัญชาและการควบคุมอาสาสมัครตำรวจบ้าน

1. ให้หัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้บริหารงาน ควบคุม ปกครองบังคับบัญชาอาสาสมัครตำรวจบ้าน และเชิญนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ กต.ตร. สถานีตำรวจมาเป็นที่ปรึกษา
2. ให้หัวหน้าสถานีตำรวจพิจารณามอบหมายให้นายตำรวจระดับรองหัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ และออกแผนการปฏิบัติภายในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
3. ให้สมาชิกอาสาสมัครตำรวจบ้านพิจารณาคัดเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นประธาน และเลขานุการ
4. เมื่ออาสาสมัครตำรวจบ้านได้คัดเลือกประธานและเลขานุการได้แล้ว ให้จัดทำคำสั่ง ระเบียบสิทธิ หน้าที่และสายการบังคับบัญชา
5. กำหนดให้มีการประชุมเพื่อร่วมวางแผน กำหนดอำนาจหน้าที่ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สมาชิกทราบ เดือนละ 1 ครั้ง
6. การปฏิบัติงานของสมาชิกอาสาสมัครตำรวจบ้านร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจให้ลงบันทึกประจำวันในการออกปฏิบัติงานทุกครั้ง และมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานของสมาชิกอาสาสมัครตำรวจบ้านให้ชัดเจนเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการเรียกร้องสิทธิประโยชน์ของสมาชิกอาสาสมัครตำรวจบ้าน กรณีประสบภัยได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการช่วยเหลือราชการ

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) เป็นองค์กรที่มีภารกิจหลักในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนนั้นมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต้องอาศัยความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างเจ้าพนักงานตำรวจกับประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน ความร่วมมือดังกล่าวนี้ เป็นการแก้ไขปัญหาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ไม่สามารถเพิ่มอัตรากำลังเจ้าพนักงานตำรวจได้ เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงมีนโยบายให้สถานีตำรวจ

ในแต่ละพื้นที่ใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกประชาชนที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมเข้ามาเป็นผู้ช่วยเหลือภารกิจตำรวจในรูปแบบของอาสาสมัคร ซึ่งเรียกว่า “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” โดยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย โดยสถานีตำรวจที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต้องจัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลต่าง ๆ

สถานีตำรวจในพื้นที่ต้องร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดทำโครงการอาสาสมัครตำรวจบ้าน โดยการประสานงานและทำความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการจัดทำโครงการ โดยการคัดเลือกบุคคลที่มีจิตอาสา มีความสมัครใจ มีความเสียสละ และเห็นความสำคัญในการดูแลส่วนรวมเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นและชุมชน และจัดให้มีการอบรมเพื่อให้ทราบถึงกฎระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สามารถทำได้ภายใต้ขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของตน รวมถึงการสอดแทรกจริยธรรมและคุณธรรมเพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจให้ทำความดีต่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งการฝึกอบรมมีทั้งความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และจะต้องมีการทบทวนอยู่เสมอเพื่อให้อาสาสมัครตำรวจบ้าน สามารถที่จะวิเคราะห์และวางแผน รวมถึงแนวทางป้องกันอาชญากรรมในชุมชนด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน เพราะประชาชนในพื้นที่จะรู้ถึงความต้องการของประชาชนด้วยกันมากกว่าเจ้าพนักงานตำรวจ และมีข้อมูลเชิงลึกดีกว่าเจ้าพนักงานตำรวจ อีกทั้งยังสามารถรู้ความเคลื่อนไหวของบุคคลในชุมชน

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งมีอาสาสมัครตำรวจบ้านปฏิบัติงานร่วมด้วยในฐานะเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เช่น การตั้งด่านเพื่อป้องกันอาชญากรรม การป้องกันยาเสพติด รวมทั้งการบรรเทาสาธารณภัย และการดูแลด้านการจราจร หรือร่วมปฏิบัติงานในช่วงเทศกาลวันหยุดยาวตามประเพณี ซึ่งประชาชนเดินทางกลับภูมิลำเนาเป็นจำนวนมาก อาสาสมัครตำรวจบ้านเป็นผู้ช่วยเหลืองานส่วนรวมร่วมแก้ไขปัญหาภัยกับเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งอยู่ในทุกพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบของสถานีตำรวจในท้องถิ่นนั้น บทบาทของอาสาสมัครตำรวจบ้านที่สำนักงานตำรวจแห่งชาตินำมาใช้เป็นการประยุกต์มาจากหลักการของตำรวจชุมชน (Community Policing) ซึ่งเป็นแนวคิดตำรวจสมัยใหม่ โดยแนวคิดของตำรวจสมัยใหม่นั้นได้นำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้านในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ท้องถิ่นและชุมชน

บรรณานุกรม

- คมเดช ไชยเดือน, สัจญา เคนาภูมิ, และ เสาวลักษณ์ โกศลกิติอัมพร. (2559). **อาสาสมัครตำรวจบ้านจิตอาสา ป้องกันภัยในถิ่นมาตุภูมิ: บทบาทใหม่ภายใต้กระบวนการโลกาภิวัตน์**. สืบค้น 3 เมษายน 2562 จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas/article/view/78765/63089>
- “ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 111/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ” (30 กรกฎาคม 2557). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 131 ตอนพิเศษ 143 ง, น. 24.
- “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477” (10 มิถุนายน 2478). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 52 น. 27-89.
- “พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547” (14 กุมภาพันธ์ 2547). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 121 ตอนที่ 18 ก, น. 3-4.
- “พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการในการปฏิบัติงานของชาติหรือการปฏิบัติ ตามหน้าที่มีนุชยธรรม พ.ศ. 2543” **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 117 ตอนที่ 11 ก, น. 43-47.
- ยุทธพล เต็มสมเกตู. **อาสาสมัครตำรวจบ้าน**. (ม.ป.ป.). สืบค้น 2 เมษายน 2562 จาก <http://www.pknow.edupol.org/book/article/Police%20volunteers.pdf>
- “ระเบียบ ก.ต.ช. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดระบบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและชุมชน พ.ศ. 2559” (15 กันยายน 2559). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 133 ตอนพิเศษ 207 ง, น. 3-4.
- “ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วม ในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551” (3 มีนาคม 2551). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 125 ตอนพิเศษ 45 ง, น. 13-40.